

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

תוכן

- א. היבא דאמר ליה זיל זבין לי ליתכא וזבין ליה כורא דודאי מוסיף על דבריו ... זיל זבין לי כורא ואזיל וזבין ליה ליתכא.....1
- ב. פשיטא אמר לאחד ולא לשנים האמר ליה לאחד ולא לשנים.....2
- ג. א"ל לאחד סתמא לאחד ואפילו לשנים לאחד ואפילו למאה.....3
- ד. אין אונאה לקרקעות.....3
- ה. הני מילי היבא דטעה בעל הבית אבל טעה שליח אמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי 4
- ו. האומר לשלוחו צא ותרום תורם כדעת בעל הבית ואם אינו יודע דעתו של בעל הבית תורם בבינונית אחד מחמשים פחת עשרה או הוסיף עשרה תרומתו תרומה.....5
- ז. תרם ועלה בידו אפילו אחד מעשרים תרומתו תרומה.....5
- ח. שום הדיינין שפחתו שתות או הוסיפו שתות מכרן בטל ... אבל אם עשו אגרת בקורת ביניהן אפילו מכרו שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה מכרן קיים.....6

דף צט.

א. היבא דאמר ליה זיל זבין לי ליתכא וזבין ליה כורא דודאי מוסיף על דבריו ... זיל זבין לי כורא ואזיל וזבין ליה ליתכא

האומר¹ לשלוחו מכור משדי בית סאה והלך ומכר בית סאתים, הרי זה מוסיף על דבריו ואין זה עוות² שבכלל מאתים מנה, לפיכך המקח קיים על בית סאה בלבד, אולם הלוקח יכול לחזור בו ולומר איני רוצה לקנות אלא סאתים ביחד.

¹ שו"ע ונו"כ חו"מ קפב ח

² ומשמע מכאן דדוקא בזה שאינו עיוות, אבל במקום עיוות נמור, אף על פי שהלוקח רוצה לתקן העיוות אינו מועיל, ויכול המשלח לבטל המכירה. ובמשפט שלום הביא בשם מחנ"א (ה' שלוחין סימן א) שאם אמר לו בפירוש אל תמכור יותר מבית סאה יש לומר דהוי כמעביר על דבריו והשליחות בטלה, והמשפ"ש הביא כמה ראיות לדבריו, וצ"ע דסוף סוף אין לו הפסד ולא גרע מתיקון העיוות, ועי' בהגהות חכמת שלמה (לסעיף ו).

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

אמר לו³ מכור בית סאתים ומכר לו בית סאה, הרי זה מעביר על דבריו ולא קנה הלוקח, שכיון שאמר לו למכור בית סאתים ודאי צריך הוא למעות יותר משיווי בית סאה, ויצטרך לטרוח ולמכור עוד בית סאה, וגם יצטרך לעשות עליו עוד שטר מכירה על אותה בית סאה השניה שימכור, ואין אדם רוצה שירבו עליו שטרות וזה יגרום להוזלת נכסיו, שיצא עליו קול שמוכר שדותיו הוא, לכך לא קנה הלוקח.

ובמטלטלין שאין קפידא זו, המקח קיים ומכור עתה השאר⁴,

אמר לשלוחו לקנות בית באלף זוז וקנה השליח באלף ומאה, אין זה כמוסיף על דבריו⁵, והשליחות והמכירה בטילה, ואם כבר שילם השליח מכיסו המאה, אין כאן צד לבטל השליחות⁶.

דף צט:

ב. פשיטא אמר לאחד ולא לשנים האמר ליה לאחד ולא לשנים

אם⁷ אמר לו מכור לי בית סאתים לאדם אחד והלך השליח ומכרה לשנים אפילו בשטר אחד, ממכרו בטל שעבר על דבריו⁸, שאין אדם רוצה דליפשו עליה הרבה בעלי דינים אם יבא ערעור על השדה שמכר, ויש אומרים דוקא שמכרה בשני שטרות ממכרו בטל דמפיש עליה שטרי, אבל בשטר אחד אינו בטל שאין אדם חושש להרבה בעלי דינים.

³ שו"ע ונו"כ שם ט

⁴ נה"מ שם סק"ט ועיי"ש בסק"י כתב שלדעת הרי"ף והרמב"ם כל מה שהזכיר המשלח הוא בדין קפידא ואם שינה ה"ז מעביר על דבריו, ולפי"ז אם אמר לו מכור לאחד ומכר לשנים, אפילו במטלטלין שאין שם קפידת ריבוי שטרות המכר בטל, ואם לא הזכיר מכור לאחד, אף על פי שיש ריבוי שטרות המכר קיים, שלישיתם ריבוי שטרות אינו ריעותא, עיין שם.

⁵ דומיא דסאה וסאתיים, דהתם אין למשלח שום הפסד, משא"כ הכא הרי מתחייב בעוד מאה, ומה שיכול לתקן העיוות שהשליח ישלים המאה, יכול לומר איני רוצה לעמוד עמו בדינא ודיינא. שו"ת מהרי"א הלוי (ח"ב סימן ס)

⁶ פתחי חושן חלק ג פרק יב הערה כט

⁷ שו"ע ונו"כ שם י

⁸ הב"י [סעיף י"ד] כתב דלגירסת ר"ח [כתובות צ"ט ע"ב בתוס' ד"ה אמר] ורי"ף [שם נ"ז ע"ב מדפי הרי"ף] אפילו מכרן להן בשטר אחד מיקרי מעביר על דבריו, דהרי קפיד ואמר לאחד, דגילה דעתו דלא ניהא ליה להיות עסק עם הרבה בני אדם לבוא עמהן בדינא ודיינא אם יבוא עליהן ערעור, וכתב שזהו דלא כמ"ש הטור בשם הרי"ף. אך סמ"ע שם יז ש"ך שם ז דהטור ס"ל כהרי"ף

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

ג. א"ל לאחד סתמא לאחד ואפילו לשנים לאחד ואפילו למאה

אמר לו⁹ מכור שדי ולא פירש לכמה, אפילו מכר למאה ממכרו קיים, שהרי לא עבר על דברי המשלח¹⁰. במה דברים אמורים כשמכרם בשטר אחד או שמכרם בב' וג' שטרות או יותר, והחתימים השליח שלא יצטרך המשלח לטרוח עוד אחר עדים לחותמם, אבל אם מכר לשנים בב' שטרות או יותר ולא החתימים השליח, מכרו בטל, שאין המשלח רוצה לטרוח אחר הרבה עדים להחתימים. וי"א¹¹ שבכל אופן שמכרם בב' שטרות ויותר מכרו בטל.

ד. אין אונאה לקרקעות

ואלו דברים¹² שאין להם דין אונאה, העבדים, והשטרות, והקרקעות, וההקדשות, אפילו מכר שוה אלף במאה, או שוה מאה באלף אין בהם אונאה, שכן למדוהו מקרא דכתיב (ויקרא כה פסוק יד) וְכִי תִמְכְּרוּ מִמֶּכֶר לְעַמִּיתְךָ אוֹ קִנְיָה מִיַּד עַמִּיתְךָ אֶל תֹּזְנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו דְּבַר הַנִּקְנָה מִיַּד לִיד דְּהִינּוּ מִטְּלָלִין, יצאו קרקעות שאינן מטלטלין, יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות, יצאו שטרות שאין גופן מכור ואין גופן קנוי שאין עומדים אלא לראיה שבהם, יצאו הקדשות דאחיו אמר קרא ולא הקדש. ויש אומרים שרק עד חצי מערכם אין להם אונאה ולא עד בכלל¹³, כגון שמכר שוה מאה במעט פחות ממאתים אין להם אונאה, אבל הטעהו בכפל, המקח בטל¹⁴.

⁹ שו"ע ונו"כ שם יא

¹⁰ ועיין נתיב"מ ביאורים סק"י דהעיקר דהרי"ף והרמב"ם סוברים דכשהזכיר המשלח כור והשליח שינה ומכר לתך, אף במקום דליכא אפושי שטרא המקח בטל, דקיי"ל כמאן דאמר קפידא, וכל שינויה השליח מדברי המשלח אף בדבר שלא יקשה זה מזה המקח בטל, ומטעם זה כשהזכיר המשלח לאחד והשליח מכר לשנים ג"כ המקח בטל, אבל כשאמר המשלח מכור שדה סתם ולא הזכיר שום דבר, יכול למכרו אפילו להרבה בני אדם ביחד אף במקום דאיכא אפושי שמרי, דאפושי שמרי לאו ריעותא הוא כלל.

¹¹ סמ"ע שם יט דכן דעת הר"י והכית בדרישה מהגמרא דדברי ר"י הם עיקר, וא"כ יש לתמוה על המחבר שכתב כאן להלכה דאפילו אם מכרם בב' שטרות המקח קיים אם החתימים השליח, וגם תימה על מור"ם שלא הזכיר דעת ר"י כלל ובד"מ כתבהו סעיף י"ד:

¹² שו"ע ונו"כ שם רכז כט

¹³ עיין סמ"ע שם ג, ועיין ש"ך שם יז שדעת תוס' שבפלגא אין אונאה ורק ביותר מפלגא אבל העלה לענין דינא דהעיקר כהרי"ף וסייעתו שאף בפלגא אין אונאה ועיין בתשובת רשד"ם סי' נ"ח דף נ"ג ע"ד כתב דהוי ספיקא דדינא

¹⁴ סמ"ע שם נב

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

ומכל מקום¹⁵ לכו"ע יש גם באלו דין גניבת דעת ואונאת דברים¹⁶, במוכרם יותר מערכם אפילו במעט, אם לא שהמוכר עצמו לא ידע שאונה את הקונה.

ה. הני מילי היכא דטעה בעל הבית אבל טעה שליח אמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי

מה שנתבאר שאין אונאה¹⁷ במה דברים אמורים במוכר נכסי עצמו, אבל השליח או אפטרופוס שטעה ונתאנה בכל שהוא, בין במטלטלין בין במקרקע אם הודיע שהוא שליח המקח בטל חוזר ובטל, שכיון שנתאנה לא עשה שליחותו והרי הוא כאילו אינו שלוחו שאומר לו לתקוני שדרתיך ולא לעוותי. כלומר לתקן שלחתיך ולא לקלקל. ואם לא הודיע, המקח קיים ועל השליח לתקן העיוות כלפי המשלח. לפיכך¹⁸ אם התנה עמו שעשאהו שליחו בין לתיקון בין לעוות, אפילו מכר לו שוה מנה בדינר או לקח לו שוה דינר במנה, אינו יכול לחזור בו וחייב המשלח ליתן כפי התנאי¹⁹.

אם אינה שליח את הלוקח יש אומרים שמכרו ג"כ בטל אפילו בכל שהוא כמו בנתאנה, שהרי הוא גם כאילו לא שלחו שלא שלחו להונות²⁰, ויש אומרים²¹ שדינו כשאר כל אדם שמוכר את שלו שעד שתות היו מחילה, וזכה המשלח ביתרון, שהרי שלוחו של אדם כמותו²², ואם המשלח בעצמו מכר ואינה בפחות משתות זכה ביתרון כך גם בשלוחו.

¹⁵ סמ"ע נא שם מהמרש"ל

¹⁶ הרמב"ן בפ"י החומש והרא"ה בספר החינוך כ' דמ"מ גם הלאו עובר גם באלו ולא מיעט הכתוב אלא מדין תורת אונאה וביטל מקח. ועיין מ"ל פ"ד ה"א ממלוה כתב דמדברי תוס' רפ"ה דב"מ מבואר שחולקים ע"ז וס"ל דאפילו לאו ליכא. חי' רע"א

¹⁷ שו"ע ונו"כ שם ל

¹⁸ שו"ע ונו"כ קפב ג

¹⁹ בקרקעות ובדברים שאין בהם אונאה או כגון שהוא אחר זמנו, דאל"כ לא גרע מהוא עצמו דאפילו אמר ע"מ שאין בהם אונאה דלא מהני ש"ך שם ג.

²⁰ שלא יהיה כח המוכר ע"י שליח עדיף מכח הלוקח. סמ"ע רכז נד

²¹ שו"ת בשמים ראש סימן נ"ז כתב דשליח שאינה אחרים אין זה ענין לשליח לדבר עבירה. ועיין שם כסא דהרסנא דנתקשה למה יזכה בשביל משלחו, הא זכיה משום שליחות, ואין שליח לדבר עבירה, עיין שם. ואפשר דמיירי שלא שלחו להונות, עיין משנה למלך פרק ג' מגנבה [ה"ו], ואם שלחו להונות וקנה במעות, נעשה הקנין ממילא כשקיבל לוקח המעות, וכן כשאינה ללוקח ולוקח משך או החזיק השליח מעשה קוף עבד, אבל כשנעשה הקנין בכסף שנתן לוקח לשליח או שמשך השליח ועדיין לא בא ליד המשלח, צריך עיון. ערך שי שם יב

²² כיון שהלוקח עצמו היה בקנין, מה לי שקנאו משליח או ממוכר עצמו. סמ"ע שם מה

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

ו. האומר לשלוחו צא ותרומ תורם כדעת בעל הבית ואם אינו יודע דעתו של בעל הבית תורם בבינונית אחד מחמשים פחת עשרה או הוסיף עשרה תרומתו תרומה

האומר²³ לשלוחו צא ותרומ תורם כדעתו של בעל הבית²⁴, אם היה יודע בו שהוא בעל עין רעה מפריש אחד מששים, ואם היה בעל נפש שבעה מפריש אחד מארבעים, ואם אינו יודע דעתו אם יכול צריך לשאלו²⁵, ואם אין יכול לשאלו מפריש לו בינונית אחד מחמשים, נתכוון לבינונית ועלתה בידו אחד מארבעים או אחד מששים תרומתו תרומה, ואפי' בא בעה"ב אח"כ ומיחה ואמר אין רצוני כן, אין במחאתו כלום כיון שסמך על השליח בודאי הסכים לאומדנא שלו, ויש מי שאומר שאם מיחה יכול לבטל התרומה²⁶.

וכל זה בפחת עשרה או הוסיף עשרה אבל יותר מכאן אין תרומתו תרומה כלל ואפי' טעה דמצי א"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי. ואם נתכוון להוסיף על הבינונית ותרם אפילו אחד מארבעים ותשעה אין תרומתו תרומה.

ובזמן הזה שתורמים כל שהוא, אין שייך לאמוד דעת בעל הבית, ואינו תורם אלא כל שהוא. ואם הוסיף השליח יכול לומר בעל הבית לתקוני שדרתיך ולא לעוותי, ואינה תרומה²⁷.

ז. תרם ועלה בידו אפילו אחד מעשרים תרומתו תרומה

המפריש²⁸ תרומה סתמא ולא חשב כלום על השיעור, אף על גב דמסתמא לא עלה בדעתו שיעלה הרבה בידו, ועלתה בידו אפי' אחד מעשרים ואפילו רוב הכרי תרומתו תרומה, ובלבד ששייר מקצת.

²³ רמב"ם הלכות תרומות פרק ד הלכה ז

²⁴ ואפי' לא אמר לו בהדיא תרומ לדעתי סתמא כוונתו שיתרם לפי מה שיודע מנהגו

²⁵ דרך אמונה שם סח מהשע"צ

²⁶ דרך אמונה שם סט

²⁷ דרך אמונה שם סח

²⁸ רמב"ם שם פרק ג הלכה ו

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

ח. שום הדיינין שפיחתו שתות או הוסיפו שתות מכרן בטל ... אבל אם עשו אגרת בקורת ביניהן אפילו מכרו שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה מכרן קיים

כשבאין²⁹ למכור מנכסי היתומים, שמין בי"ד הקרקע ואחר כך מכריזין עליה שלשים יום רצופין³⁰, כדי שיתפרסם הדבר שיש בכאן למכור קרקע ויקפצו עליה קונים הרבה ויעלו דמיה,

ובית דין³¹ שהכריזו כראוי ובדקו יפה ודקדקו בשומא, אף על פי שטעו ומכרו שוה מאה במאתים או שוה מאתים במאה מכרן קיים, אבל אם לא בדקו יפה בשומא ולא כתבו אגרת בקרת³², פירוש אגרת שדקדקו בשומא וההכרזה, טעו והותירו שתות או פחתו שתות מכרן בטל³³, אם תקנת היתומים הוא בכך.

אבל פחות משתות מכרן קיים שהרי זה מחילה גם אצל הדיוט, ואין דרך העולם לדקדק כל כך³⁴. ויש בכח בי"ד יפה למחול דבר מועט בזה משל היתומים.

וכן אם³⁵ מכרו הקרקע בעת שאינם צריכין להכריז עליה, כגון כשמוכרין לצורך מזוני ולקבורה³⁶ שבאלו אין יכולין להמתין ימי ההכרזה, וכן אם מכרו במקום שנהגו שלא להכריז כגון בקצת מקומות שנוהגין שלא להכריז לעולם, מפני³⁷ שיש בני אדם שלא ירצו לקנות אם יכריזו שלא יקראו אותם אוכלי

²⁹ שו"ע ונו"ב חו"מ קט א

³⁰ ואם אין דרך להכריז רצופים כגון במקום שאין מתאספין בכל יום אלא בשני ובחמישי, יכריזו ששים יום בכל שני וחמישי שבהם. וכיצד מכריזין, הכרוז יוצא בבוקר פעם אחת בשעת הכנסת פועלים, שדה פלונית שסימניה כך וכך ומיצריה כך וכך עומדת לימכר וכל מי שרוצה לקנות יבא ויקנה, ומודיעים כמה שמו אותה בית דין וכמה מוצאין בה ומפני מה רוצים למוכרה, אם להנכות לבעל חוב או לכתובת אשה, כדי שידע הלוקח למה מוכרין אותו

³¹ שו"ע ונו"ב שם ג, ואבהע"ז קד ג

³² בקרת לשון הכרזה מלשון בקורת שמבקרין אותם בני אדם ע"י הכרזה

³³ אף על גב דבהדיט המקח קיים ומחזיר אונאה, בהקדש וביורשים תיקנו שיהא המקח בטל. והיינו דוקא כשיראו הב"ד שהביטול הוא טובת היתומים, דאי לאו הכי לא גרע מהדיוט גם בזה. סמ"ע שם יג

³⁴ סמ"ע יג

³⁵ דעת המחבר שם כדעת הרי"ף והרמב"ם

³⁶ סמ"ע יד

³⁷ סמ"ע טו בשם הטור

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

נכסי דאכרזתא, כלומר שחושבין לגנאי מי שקונה נכסים שצריכין למכור מפני הדוחק, ומכרו בי"ד שם וטעו ופחתו שתות או הותירו שתות, מכרן בטל אף על פי שהכריזו, שכיון שאין צריכין להכריז ההכרזה אינה מעלה ואינה מורדת וכאילו לא הכריזו במקום שנוהגין להכריז דמלא. ויש אומרים³⁸ דאדרבה דכיון שהכריז במקום שאין צריכין להכריז הרי דקדקו יפה יותר משהיו צריכין ואין טעות מזיק שם³⁹, דאפילו פחתו או הוסיפו הרבה מכרן קיים כמו במקום ושעה שנוהגין להכריז.

ואם פחתו שתות או הותירו שתות במקום שאמרנו דמכרן בטל, היינו דוקא היכא דחזו שהוא טובת היתומים, אבל אם רצו בי"ד שלא לבטל המכר ויחזירו האונאה⁴⁰, הרשות בידם לקיימו, שלא יהא כוח הדיוט חמור מהם, דהא אפילו בהדיוט הדין כן דבשתות קנה ומחזיר אונאה.

וכן אם טעו בפחות משתות מכרן קיים, שהרי זה מחילה כדין הדיוט אף על פי שלא הכריזו. וכן בי"ד שמכרו דברים שאינם טעונים הכרזה וטעו בשתות מכרן בטל פחות משתות מכרן קיים.

מה שאמרנו⁴¹ שאם טעו בית דין ופחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל, היינו כשהורידו לבעל חוב בנכסים בשומת בי"ד⁴², שכיון שבעל חוב הוצרך לקחתו בחובו אינו מן הראוי שיתאנה בתשלומיו אפילו בדברים שאין בהם דין אונאה⁴³, אבל בי"ד שמכרו קרקע או עבדים של יתומים

³⁸ רמ"א שם בדעת הרא"ש והטור שהכריזו, אף שאין צריך להכריז מכרן קיים אפילו טעו בכפל. סמ"ע שם יא
³⁹ סמ"ע שם יז

⁴⁰ עיין תומים (סק"ג) וז"ל דהרא"ש (כתובות פ"א ס' טז) מפרש דמיירי דהפחת הוא ליתומים וס"ל להרמב"ם דיכולים לתבוע שיחזיר להם האונאה ויתקיים המקח ובה חולק. ועיין שם מה שכתבתי דס"ל להרמב"ם דלא חילקו חכמים בין שומת מטלטלין לשומת קרקע. אבל אני כתבתי דיש לומר דיתומים אינו ללוקח ויש להם רשות להחזיר האונאה ולקיים המקח, ולא קשה הא לדעת רמב"ם אם נתאנה לוקח לעולם לא מצי לחזור, דכאן מיירי במלוה שנשום ליה בעל כרחו ודינו בשתות, וס"ל אם ירצו יתומים להחזיר לו אונאה מקחו קיים. ולפ"ז יש לומר בדין הרא"ש הרמב"ם מודה להרא"ש דאין רשות ביד יתומים לומר החזר לי אונאה וקיים המקח. גם אם היה פחת ליתומים יותר מכדי שתות אם יכולים יתומים לומר אעפ"כ נקיים המקח כדלקמן בהל' אונאה (ס' רכז ס"ד), ע"ש בתומים דהדבר צ"ע.

⁴¹ שו"ע ונו"ב חו"מ שם ה

⁴² ואעפ"י דהמשנה דשום הדיינים והרמב"ם והמחבר לעיל בסעיף ג' כותבין כולם לשון מכירה, צ"ל דלשון מכירה קרי ליה מה שהבע"ח מקבל אחר השומא והכרזה. אבל הרא"ש [שם פ"א ס' טז] ואינך גאונים פירשו המשנה דשום הדיינים הנ"ל דקתני פחתו או הותירו שתות מכרן בטל כו' כפשוטו דאיירי גם במכרן ללוקח.
⁴³ דכיון דהוא אין לו ברירה והוא מוכרח לקבל השדה כפי שומת ב"ד, ולא אמרו הכרזה אלא אולי ימצאו קונים ביותר משומתן אבל אי לא מחליטין השדה למלוה בע"כ וא"כ על שומת ב"ד קסמך, ולכך בטעות שתות בטל המקח. אבל לוקח הן שמכרו ב"ד לפרוע לבע"ח והן שמכרו לצורך אחר עכ"פ הוא אינו מוכרח ליקח, א"כ שהוא ברצונו לקחו הרי הוא כאילו קנה שדה מאיש אחר שאין אונאה לקרקעות שמורות ועבדים. אורים שם יח

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

אפילו שזה מנה במאתים⁴⁴, ואפילו לפרוע לבעל חוב⁴⁵, כיון שמכרו לאדם סתם שאינו צריך ללקחה בשומת ב"ד אלא ברצונו תלוי לקיחתה מהן כמו שאר הדיוטים שמוכרין זה לזה, אין הלוקח יכול לחזור בהם, שהרי קרקע ועבדים אין בהם דין אונאה אפילו גבי הדיוט, ולא יהא כח הדיוט חמור מכוח היתומים, וכן הדין באפוטרופוס שמכר קרקע ועבדים⁴⁶, שאין הלוקח יכול לחזור באונאתו כמו גבי הדיוט והיינו דוקא אם טעה הלוקח וקנהו ביוקר בכפל, אבל אם טעו ב"ד ומכרו בזול מכרן בטל בשתות⁴⁷. ויש אומרים⁴⁸ שכל שפחתו או הותירו שתות, מכרן בטל, שכיון שקנה בשומת ב"ד לא עלה על דעתו שיאונה, הלכך באופן זה אפילו בקרקעות אנשים מקפידים.

⁴⁴ אבל אם טעו יותר מכפל המקח בטל וכ"כ הרמב"ן הא דאמרי' אפילו מכרו שוה מנה במאתים היינו דוקא מאתים אבל יותר מכפל המקח בטל וראיתי בכ"מ שכתב שאפשר שזה כדעת הסוברים שבקרקע שייך אונאה ביתר מכפל (וכמו שפסק בהגהת ש"ע מטח"ה סי' ס"ו סעיף ל"ח) ואין דבריו ברורים דהא לא מצינו שהרמב"ן יהיה דעתו כדעת ר"ת והרא"ש וגם המ"מ סתם דבריו בהל' מכירה בפ"ג דבבב"ק אין אונאה כלל אפילו שוה אלף בדינר ואיך יביא כאן דעת הרמב"ן שהוא ע"פ שיטת ר"ת אלא ודאי אליב' דכ"ע כתב הרמב"ן דין זה ודקדק מלשון המשנה ואף שאין לקרקע אונאה היינו במוכר את שלו אבל שום הדינין במקום שאין מכריזין הוא שתות ובמקום שמכריזין הוא עד הכפל. ח"מ שם ט ועיין בית מאיר שם.

⁴⁵ ש"ך שם ה

⁴⁶ לאו דמיין לגמרי, דבב"ד אם הם נתאנו בפחות משתות מכרן קיים, ואפוטרופוס הוי כשליח בעלמא ואפילו בכל שהוא המקח בטל, ולכך אפילו רבינו יונה (הו"ד ברא"ש כתובות פ"א סי' טז) שחולק בדין ראשון דס"ל דלוקח יכול לומר אני אבית דין קסמיכנא וחשבתי שהם לא טעו בשומא, אבל באפוטרופוס לכו"ע לא גרע מהדיוט ואין ביד לוקח לחזור, וכ"כ המגיד משנה. אורים שם יט

⁴⁷ סמ"ע שם כב

⁴⁸ דעת הראב"ד הרא"ש והמור ברמ"א שם